

Troens estetikk

I sin separatutstilling «Reven tenkjer ikkje på Gud» undersøker den Trondheimsbaserte kunstneren Markus Lantto religionens mystikk og uttrykk. Utstillingen ved Trøndelag senter for samtidskunst er den hittil største presentasjonen av Lanttos omfattende kunstnerskap.

Markus Lantto er en tusenkunstner. Han arbeider med installasjon, fotografi, skulptur, tekst og broderi, ofte med trevirke og gjenbruk som sentrale materialer. Han er billedkunstner, forfatter, instrumentbygger og kistebygger, og har selv bygget huset han bor i, som en del av et selvbyggerprosjekt på Svartlamon. Undring, materialkunnskap og forholdet mellom form og rom går igjen i hans arbeid.

Utstillingen, med den underfundige tittelen «Reven tenkjer ikkje på Gud», er fylt med mystikk og inviterende undring. Her er en storslått installasjon, skulpturer, broderi, tegning og et poetisk lydverk. I tillegg fremføres et bestillingsverk, *A stranger moving in*, av musiker og kunstner Kristine Marie Aasvang, under utstillingens åpning. Disse verkene inngår i en åpen, undersøkende dialog med religiøs estetikk og sakral mystikk.

Idet man trer inn i utstillingslokalet, møtes man av en monumental skulpturell takinstallasjon bestående av voluminøse, ornamentale former utført i spiler av tre. Installasjonen dekker hele taket i hovedsalen og lar gulv- og veggflatene stå bare, med unntak av skyggespillet som oppstår og fyller rommet med en forsterket følelse av mystikk. Trespilenes buktende former kan gi assosiasjoner til en middelaldersk katedral. *Himling* etablerer et arkitektonisk rom i rommet og fremkaller religiøse byggverks monumentalitet, ornamenterte inventar og hierarkiske strukturer. Det er et sakralt tak som ikke tilhører én bestemt religion, men som likevel bærer en resonans og gjenkjennelige tegn på noe større. Gjennom installasjonen synes Lantto å trekke ut essensen av troens estetikk og formulere en generell sakral form, der de estetiske sammenhengene i religiøs arkitektur undersøkes.

I treskulpturen *Aksepter miraklene* synliggjøres det absurde i religionens logikk og hva man historisk har forventet at mennesker skal akseptere som meningsbærende. Skulpturen er et bord med seksten bein. Vekten hviler på de fire ytterste beina som er avsluttet med gullbelagte kupler. Bordplaten er delvis forkullet. Er det spor av svovelprekener som har brent seg inn? Neste spørsmål blir: Hvor mange bein kan et bord ha før det mister sin funksjon? Tilsvarende - hvor mange fingerledd, knokler og kroppsdelar kan en helgen ha før det hellige glir over i det groteske? Skulpturen peker mot relikvien som religiøs valuta: det fysiske nærværet av helgeners levninger har i både katolsk og buddhistisk tradisjon fungert som en forsterkning av troen på det abstrakte guddommelige. Hvor trekkes grensen mellom et mirakel og det absurde?

Undringen fortsetter i utstillingens fire broderte arbeider. I *Tante Joruns tempel* er en plantegning inspirert av Salomos tempel, brodert på en blondeduk fra 1950-tallet. Broderiet har historisk hatt en sterk plass i religiøs praksis, ofte brukt til å dekorere hellige tekstiler med beskyttende symbolikk og ikonografiske fremstillinger. Her har tante Jorun fått sitt eget tempel og den hjemlige pynten og det sakrale tekstilet smelter sammen. Søsterverket *Guds plantegning* er også en fiktiv grunnplan over et hellig bygg. På en linduk som vekker assosiasjoner til Jesu likklede er ordene *Hokus pokus* brodert med snirklete gotisk skrift. Trylleformelen *hokus pokus* antas å stamme fra den latinske nattverdsformelen *hoc est*

corpus meum – «dette er mitt legeme» – og viser hvordan prestens performative ord i messen, gjennom folkelig fordreining, er blitt til magi, løsrevet fra sitt opprinnelige innhold.

I det siste broderiet, utført på en liten blomstrete blondeduk, er setningen *Gud står på mi side* påført med sirlige sting. Målet om å overskride egoet står sentralt i mange trosretninger, men samtidig er egoet sterkt til stede i denne selvrettfærdige påstanden. Med gammeltestamentelig harme – øye for øye, tann for tann – har mennesker gått til krig i visshet om å ha Gud på sin side. Med enkle grep påpekes slik religionens iboende dobbeltmoral.

På den ene vegg er det innfelt en innrammet dør – en portal mellom dette livet og det neste. Verkets tittel, *I nästa liv ska jag dansa och köra Harley Davidson*, er et sitat fra kunstnerens egen mor. Utsagnet rommer både lengsel og resignasjon, og vitner om alt det man har gitt avkall på i dette livet. Det peker mot begrensninger som kan pålegges individet gjennom religiøse forestillinger, særlig der kroppslig utfoldelse, lyst og frihet underordnes moralske idealer.

Verket står i dialog med et lydverk i kjelleren, der Anton Raukola leser Lanttos personlige beretning om oppveksten i Kiruna, minner, og morens liv og død. Teksten blander fiksjon og virkelighet. Det kalde, mørklagte rommet forsterker fortellingen om et strevsomt liv lengst nord i Sverige, og om forestillingen om å ha vært prest i et annet liv. Lanttos oppvekst i et miljø preget av en særegen blanding av kommunisme og læstadianisme, samt en sterk kvensk tilknytning, danner et usagt bakteppe. Her trer kunstnerens behov for å forstå – og for å forholde seg til tro, identitet og arv – tydelig frem.

I et museumsmonter i et mørklagt hjørne står en mystisk kube av lakkert, mørkt trevirke. Skulpturen *Uten tittel* er en lukket form som fremstår som en relikvie eller skatt hentet fra et kulturhistorisk museum. Kuben har gjennom historien vært et ladet symbol for perfektjon, stabilitet og det avgrensede hellige rom. Verkets utilgjengelighet vekker spørsmål: Hvis objektet kan åpnes, hva finnes da inni? Er det en form for Pandoras eske, der løftet om åpenbaring samtidig rommer risiko? Formen leder også tankene mot hellige arkitektoniske strukturer, som Kaaba i Mekka, målet for den muslimske pilegrimsreisen, eller Kaaba-ye Zartosht i Iran. I møte med disse referansene trer kubens frem som et bilde på det lukkede og uuttalte i religiøs praksis: et objekt der mening ikke ligger i innsyn, men i avstand, ritual og forestillingen om et konsentrert, hellig nærvær.

Utstillingen reiser et av de mest grunnleggende eksistensielle spørsmål: Hvordan oppstår gudstro? Kanskje er svaret at tro ikke oppstår i et vakuum, men i bestemte eksistensielle, sosiale og estetiske sammenhenger. Blant andre filosofen Maurice Merleau-Ponty beskriver hvordan mening oppstår gjennom sansning før refleksjon. Det er da kanskje gjennom kroppslig og emosjonell erfaring, eller som deltakere i troslignende erfaringer, at vi formes som troende.

De ulike verkene som inngår i utstillingen, reflekterer på ulike måter over hvordan vi i dag forstår og erfarer det sakrale. Lantto nærmer seg materialet med både presisjon og undring, og balanserer mellom respekt, distanse og en sans for det komiske som kan oppstå når kulturarv og samtid kolliderer. Utstillingstittelen «Reven tenkjer ikkje på Gud» peker på et blikk utenfra: reven, naturen, har ingen forestilling om det hellige. Det hellige er noe mennesket projiserer gjennom arkitektur, symboler og ritualer. Slik kan det sakrale forstås som form, rom og erfaring, også løsrevet fra religiøs tro.

Tekst av Margrete Abelsen, Utstillingsprodusent ved Trøndelag senter for samtidskunst.